

De partij die de staat inlijft: De opkomst van de oligarchie in Ethiopië na 1991

Samenvatting

Economische ontwikkeling is inherent politiek van aard, vooral wanneer een coalitiepartij politieke invloed uitoefent op de richting van een economische transformatie zonder veel tegenwicht van een onafhankelijke private sector. De coalitiepartij, het Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front (EPRDF), die sinds 1991 aan de macht is, heeft politieke en economische veranderingen doorgevoerd die het aanzicht van het land hebben veranderd. De coalitie is nog steeds aan de macht, hoewel er in 2018 een ingrijpende machtsverschuiving in de coalitie heeft plaatsgevonden. Tot de veranderingen die het regime sinds 1991 heeft doorgevoerd behoren de radicale politieke herconfiguratie van de Ethiopische staat in een etnische federale structuur met de bijbehorende decentralisatie, en de economische beleidsverschuiving van een geleide economie naar een markteconomie met unieke kenmerken die verwant zijn aan markt-socialisme. De regeringspartij stelt dat de politieke macht is gedecentraliseerd en dat politieke gelijkheid (vooral van groepen) wordt gerespecteerd en in ere wordt gehouden. Wat de economie betreft benadrukt het regime dat de ongekennde economische groei van Ethiopië het land heeft doen opbloeien en dat de groei door velen wordt gedeeld en gevoeld. In dit onderzoeksproject worden de politieke claims van het EPRDF en de economische realiteit van Ethiopië ter discussie gesteld en onderzocht met behulp van elite- en oligarchietheorieën. De bedoeling van het onderzoek is om te ontdekken of en in welke mate de hervormingen hebben geleid tot een concentratie van politieke en economische macht in handen van de partij-staat en zijn elites.

In dit proefschrift wordt machtsconcentratie onderzocht door te kijken naar de wijze waarop de top van het partijapparaat politieke macht heeft vergaard en die macht gedurende bijna drie decennia heeft weten te projecteren op de economie en de mechanismen die verband houden met het dwarsverband politiek-welvaart. Dit levert een bijdrage aan het beantwoorden van de vraag of de politieke en economische liberalisering onder het EPRDF-regime de burgers en (etnische) groepen heeft gediend die het regime beweerde te dienen (en misschien wilde dienen). In dit verband wordt eerst gekeken naar de concentratie van politieke macht in de kernpartij, het Tigray People's Liberation Front (TPLF) binnen de regerende EPRDF-coalitie, door na te gaan hoe de politieke macht in handen kwam van een kleine groep partijkaders. Verder wordt in dit proefschrift de politiek van de Ethiopische ontwikkeling onderzocht door te kijken naar de belangrijkste economische actoren die werden klaargestoomd om leiding te geven aan de grootschalige industrialisatie en bouwactiviteiten die bijdroegen aan de geconstateerde economische groei. Vervolgens wordt in dit proefschrift een poging gedaan om zicht te krijgen op de relatie tussen politieke elites en economische actoren zoals partij-ondernemingen en staatsbedrijven en economische elites in Ethiopië. Ten slotte wordt in dit proefschrift verder gekeken dan de politieke economie van Ethiopië onder het EPRDF. Er wordt een vergelijking gemaakt met Rwanda om de mechanismen te onderzoeken achter de concentratie van macht bij

een klein aantal actoren die de opkomst van conglomeraten hebben bespoedigd die in handen zijn van partij- en militaire elites en door hen worden gerund.

In het proefschrift wordt betoogd dat er onder het EPRDF-regime een Ethiopische oligarchie is ontstaan. Dit blijkt uit de politieke economie van groei, de oprichting van grote conglomeraten en het vasthouden van de staatsmacht door de elites van de regerende partijen. Uit het proefschrift blijkt dat de verwijzing naar enkele linkse ideologische principes en het beleid en de werkwijze van het regime hebben verhuld dat de politieke en economische macht berust bij de politiek-militaire elites. In dit proces van oligarchisering zijn veel vrije ondernemers buiten spel gezet en kregen vooral zakenmensen uit de partij en de staat en hun politieke kennissen kansen. Regeringspartij EPRDF is er niet alleen in geslaagd om de staat in te lijven door politieke macht en rijkdom aan elkaar te koppelen, maar lijkt ook verantwoordelijk te zijn voor de introductie van een bepaalde bedrijfscultuur die meer te maken heeft met politieke connecties dan met hard werken. Uit het vergelijkend onderzoek tussen Ethiopië en Rwanda blijkt dat politieke onzekerheid van de partijen en het gebruik van ondernemingen om aan de macht te blijven de onderliggende oorzaken zijn van het ontstaan van de politiek-economische machtsconcentratie in de twee economieën. De theoretische aanname dat individuele oligarchen in een oligarchie hun welvaart verdedigen wordt in dit proefschrift uitgebreid naar de oligarchie als politiek instrument van de partij en de staat. Daarmee wordt betoogd dat het gebruik van het partijapparaat, de staatsbedrijven en netwerken van politiek verbonden zakelijke elites zorgt voor een uitbreiding en concentratie van de macht.

Trefwoorden: oligarchie, Ethiopië, ideologie, krijgsmacht, zakendoen, Rwanda